

Nr 372.

Av herr **Örne**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift.

I en den 20 maj innevarande år daterad proposition (nr 263) har Kungl. Maj:t förelagt riksdagen förslag till förordning angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift. Förordningen är avsedd att ersätta den s. k. kamptullförordningen av 1923 och innebär en högst väsentlig utvidgning av den fullmakt att utan riksdagens hörande åsätta tullar, som varit Kungl. Maj:t meddelad genom nämnda förordning, vilken förnyades senast den 6 mars 1931. Medan hittills utan riksdagens medverkan tullförhöjningar kunnat beslutas endast gentemot *visst land*, är den föreslagna förordningen avsedd att möjliggöra generella ökningar genom Kungl. Maj:ts beslut av tulltaxans alla tullsatser upp till tre gånger de av riksdagen fastställda beloppen eller, där varan enligt taxan är tullfri, påförande av tull upp till 25 procent av varans värde.

Det framgår redan av detta korta referat, att med den nya förordningen, kompletterad genom vissa andra åtgärder, åsyftas en radikal omläggning av Sveriges hittills förda handelspolitik. Vårt land skall med andra ord övergå från de hittills relativt frihandelsvänliga ländernas förhandlingsmetoder till Tysklands och en del andra staters hårdhänta uppträdande i avsikt att söka tilltvinga sig fördelar, som icke anses kunna uppnås genom mera koncilianta medel. Ätminstone förefaller det som om stor risk för en dylik omläggning skulle föreligga, om vårt land väl en gång börjat ikläda sig samma tunga handelspolitiska rustning, under vilken en del andra stater sedan åtskilliga år dignat. Under sådana omständigheter gäller det för riksdagen att lugnt och allsidigt pröva det framlagda förslaget icke blott med hänsyn till den för ögonblicket föreliggande situationen, utan också undersöka, huruvida det på längre sikt kan vara ägnat att gagna vårt land. Propositionen är byggd på utredningar, verkställda genom 1932 års handelskommitterade. Från dessas uppfattning har undertecknad, såsom av ett kort meddelande på sidan 14 i propositionen framgår, skilt sig och avgivit ett särskilt yttrande. Enklast torde jag kunna klargöra motiven för denna min särmening genom att här anföra mitt yttrande. Det lyder:

»Kommitterade framhålla i motiveringen till de av dem föreslagna åtgärderna, att den utveckling mot allt större handelspolitisk nationalism,

som det senaste decenniet ägt rum i många stater, i hög grad tillspetsats under trycket av den rådande världskrisen, och att denna utveckling lett till importförbud, importkontingentering och valutarestriktioner i en omfattning, som på sina håll medfört, att praktiskt taget hela utrikeshandeln lagts under statlig kontroll. Denna kommitterades skildring av det faktiska läget är utan gensägelse riktig. På grund av den benägenhet att envist fortgå på en gång inslagna vägar, även sedan dessa visat sig leda till helt andra resultat än de ursprungligen åsyftade, som i viss mån synas ligga i den politiska verksamhetens egen natur, ha de skadliga verkningar, dessa olika åtgärder framkallat i vederbörande staters ekonomiska liv, ännu icke förmått framkalla ett omslag. Inom vissa lager av befolkningen i nästan alla länder gör sig tvärtom för ögonblicket gällande den besynnerliga föreställningen, att internationellt varubyte är av ondo, och då man likväl icke kan förneka, att med det mellanfolkliga varubytets utrotande skulle följa en oerhörd sänkning av det redan förut ingalunda höga folkvälståndet, synes man i de mest extrema kretsarna vilja trösta sig med, att massfattigdomen i och för sig är något värdefullt, som rent av bör eftersträvas. Det förefaller mig dock vara i hög grad sannolikt, att omslaget icke kan vara långt avlägset. Så snart några av de efterkrigsproblem, som av världskrisen ställts i en ännu grällare belysning än förut, nått en i någon mån nöjaktig lösning, torde de flesta förutsättningar för ett framgångsrikt propagerande av de abderitiska handelspolitiska trossatser, på vilka jag här syftar, bortfalla, och därmed handelsutbytet återupptagas i åtminstone samma omfattning som före den rådande krisens utbrott.

De olika hjälpmedel vid drivandet av en s. k. aktiv handelspolitik, som kommitterade vilja ställa till den svenska regeringens förfogande — nämligen reglering av varuinförseln genom importförbud och kontingentering, förhandlings- och kamptullar etc. — torde med den i vissa länder för tillfället rådande stämningen för ytterlighetsåtgärder vara till föga eller intet gagn för Sveriges exportintressen, då varje av vårt land vidtagen åtgärd i den avsedda riktningen givetvis inom de stater, till vilka våra varor gå, kommer att tagas till förevändning för en skärpt agitation till förmån för ännu strängare åtgärder av förut använt slag. Varje mått och steg, som av ett land vidtages för att medels höjda tullar och sträng importreglering främja landets eget näringsliv, tenderar, såsom flera oförtydbara erfarenheter visa, till nedpressande av omsättningens volym och därmed av sysselsättningsgraden inom landets jordbruk, industri och sjöfart. Endast så länge dylika åtgärder stanna på papperet, äro de jämförelsevis ofarliga för det land, som berett sig författningens möjliggörande att begagna dem. Även i detta fall kunna de dock i den politiska agitationen i vissa andra länder begagnas till att upphetsa redan förut överhettade hjärnor och lända därigenom indirekt till skada.

Sålunda finner jag mig under nu rådande ömtåliga läge icke kunna

tillråda den radikala omläggning av Sveriges traditionella handelspolitik, som ligger innesluten i kommitterades förslag. Huruvida en dylik omläggning bör komma till stånd längre fram, då det för tillfället härskande kaotiska tillståndet åter börjat antaga skepnaden av en värld, i vilken förnuftet har ett visst inflytande på staternas handlande, synes mig just nu vara omöjligt att med någon säkerhet bedöma. Att Sverige med de förhållanden, som rådde före den internationella krisens inträde i det nuvarande intensitetsskedet, och som måhända kunna återkomma, när krisen dragit förbi, knappast hade något behov av sådana handelspolitiska hjälpmedel som de nu ifrågasatta, finner jag den föregående utvecklingen av vårt ekonomiska liv hava klart givit vid handen. Ätminstone finner jag icke någonstädes uppvisat, att vårt land skulle ha vunnit några bestående fördelar genom begagnande av samma bryska förhandlingsmetoder som vissa av Sveriges motparter vid avslutandet av handelstraktater.

Bland de anordningar, som av kommitterade förslås, finnes det en, vars genomförande enligt min mening skulle kunna medföra vissa fördelar, nämligen den automatiska återgången vid en handelstraktats uppsägning till de före traktatens ikraftträdande gällande tullsatserna. I övrigt får jag avstyrka åtgärder från de svenska statsmakternas sida i anledning av kommitterades olika, nu framlagda förslag.»

Det framgår av ovanstående yttrande, att det förnämsta skälet för mig att avstyrka de av handelskommitterade föreslagna åtgärderna är min övertygelse, att ett land som Sverige näppeligen kan vinna en bestående ökning av sin handelsomsättning och därmed av sin produktionsvolym genom användande av s. k. maktmedel vid förhandlingar med andra stater. Tvärtom kan det riskeras, att hur stora formella segrar Sveriges förhandlare än kunna vinna vid en traktatuppgörelse efter de nya linjerna, totalresultatet i längden kommer att bli en försämring av vårt läge. Det ligger nämligen i de »skarpa» handelspolitiska metodernas natur att nästan varje stat kan driva skärpningen av dem nästan hur långt som helst. Om båda parterna börja »kapprusta», kan resultatet, på grund av politiska prestigesympunkter, lätt bli, att från början icke åsyftade hinder för den ömsesidiga handelsomsättningen komma att kvarstå orubbade i den slutliga uppgörelsen. Faran härför har faktiskt ökat genom de allmänna tendenser, som på sista tiden framträtt vid handhavandet av staternas ledning, beroende därpå att vissa partigrupper icke akta för rov att i valstriderna spela ut »eftergifter» vid avslutandet av handelstraktater mot dem, som i det egna landets intresse funnit sig nödsakade att i parlamentet godkänna sådana. Sådant sker, fastän opponenterna, om de vid tillfället befunnit sig i regerings- eller majoritetsställning, med all säkerhet skulle ha handlat exakt på samma sätt som de av dem för eftergivenhet angripna. Liknande yttringar av politisk oärlighet ha i en förfärande utsträckning bidragit till uppkomsten av det bedrövliga ekonomiska läge, vari världen just nu befinner sig, liksom de även bära en god del av skulden till fram-

alstrandet och utvecklingen av den rådande politiska spänningen mellan vissa stater. Man bör enligt min mening icke för Sveriges del acceptera ett handelspolitiskt system, som — hur goda avsikterna därmed än äro från upphovsmännens sida sett — dock i praktiken skulle kunna medföra allt annat än önskvärda allmänpolitiska konsekvenser, i synnerhet då, såsom här ovan utvecklats i mitt anförda yttrande, de reella fördelarna måste betecknas såsom synnerligen tvivelaktiga för att icke säga rent negativa.

Till vad nu anförts kommer även en annan omständighet, som icke bör förbises, nämligen risken att ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att å riksdagens vägnar företaga generella tullförhöjningar i vissa politiska och ekonomiska situationer kan komma att missbrukas. Som man torde erinra sig, framförde i debatten vid remissen av statsverkspropositionen innevarande år en framstående statsrättsauktoritet den åsikten, att Kungl. Maj:t mycket väl skulle kunnat begagna den gamla kamptullförordningen som stöd för genomförandet av generella tullförhöjningar sistlidna höst, detta till på köpet utan något samband med pågående eller förestående traktatförhandlingar. För min del anser jag det visserligen ha varit omöjligt att med något sken av berättigande göra ett sådant bruk av den gamla förordningen, som genom den begränsningen, att de åsatta tullarna skulle gälla varor från *visst* land, tydligt angavs vara endast och allenast ett påtryckningsmedel vid traktatförhandlingar. Men då redan denna förordning kunde av en erkänd auktoritet tolkas så som nyss angavs, synes mig en stor fara föreligga, att den nu riksdagens prövning underställda förordningen — som icke i sin text innehåller någon antydning om begränsning av Kungl. Maj:ts befogenhet att höja tullar till att gälla enbart vissa särskilda traktatpolitiska lägen — kan komma att begagnas till genomförandet av direkt protektionistiska mått och steg, som aldrig varit av riksdagens majoritet avsedda. Häremot kan knappast invändas, att faran är förebyggd genom riksdagens efterföljande prövningsrätt. Den politiska situationen kan mycket väl vara sådan, att riksdagen ser sig ur stånd att omintetgöra vad en regering flera månader förut med stöd av den givna fullmakten genomfört på egen hand, även om riksdagen icke skulle varit sinnad att själv besluta liknande åtgärder.

När man läser den motivering, föredragande statsrådet anført för det med propositionen framlagda förslaget, blir man ingalunda lugnad beträffande nu berörda farhågor. Departementschefen säger på sid. 17 i propositionen: »Såsom en allmän förutsättning för bemyndigandets tillämpning bör självfallet gälla, att Kungl. Maj:t icke begagnar sig därav annat än då så med hänsyn till det handelspolitiska läget visar sig nödvändigt». Detta uttalande, liksom vissa andra satser av begränsande art i departementschefens yttrande, är så vagt och med hänsyn till tolkningen så fullständigt underkastat den sittande regeringens subjektiva bedömande, att riksdagen icke synes ha någon som helst trygghet mot långt gående ingrepp av rent

protektionistisk innebörd från regeringens sida, därest den begärda fullmakten nu godkännes.

På grund av vad här ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition
nr 263.

Stockholm den 31 maj 1932.

Anders Örne.